

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 18.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Године 1865. провела је дружина прва три месеца у *Новом Саду* и у *Карловцима* (где је тада био народни сабор), а остале месеце у *Панчеву*, *Белој Цркви*, *Вршцу*, *Чаккову*, *Старом Араду*, *Липову*, *Кикинди*, *Бечкереку*, *Новом* и *Старом Бечеју*, *Сентомашу* и дошла је око половине децембра у *Сомбор*, где је остала до краја фебруара 1866. У току ове 1865. године иступили су из дружине: Лаза Телечки и Љубица Телечка; а примљени су у дружину: *Марија Брнићева* и *Марко Станишић*, а за капелника и учитеља певања даровити *Аксентије Максимовић* из Панчева. Исте године вратили се у дружину: Д. Ружић и Д. Ружићка, који су се од 1863. бавили у Загребу.

Године 1866. пошла је дружина крајем фебруара из Сомбора у *Суботицу*, обишла је *Бају* и *Вуковар*, где се бавила до почетка септембра. У августу је била „*прва омладинска експедиција*“ у Новом Саду. Из Новог Сада је пошла дружина у *Земун*, отуда у *Вршац*, *Белу Цркву*, и дошла на божићне празнике у *Панчево*, где је провела до краја фебруара 1867. Промене су биле, да се Лаза Телечки вратио у дружину; *Анастасија Мишковићева* примљена као нови члан; а Пера Видаковић и Марија Брнићева отишли из дружине. Ове године у мају и јунију чињене су озбиљне припреме за полазак дружине у *Будимешт*, где је угарски сабор на окупу био. Све је већ било готово, изглед врло повољни, позоришна гардероба била је већ горе послана, кад букне аустро-пруски рат, и цело овај план на велику нашу жалост пропадне!

Целу 1867. годину провела је дружина ван Новог Сада, прва два месеца у *Панче-*

ву, један и по у *Темнишвару*, један и трећину у *Вршцу*, две трећине у *Чаккову*, половину у *Модошу*, а од половине септембра до половине јануара 1868. у *Београду*.

*

У Београду, откад је онде у пролеће 1865. Мандровићева дружина била распуштена, није било никакве друге позоришне дружине. Само су се по каткад јављали дилетанти ђаци и млађи чиновници. Али разни пробисвети нису ни једне године изостајали. Ове 1867. године појави се неки немачки директор са својом дружином, и одмах се почне зуцати, да исти господин намерава склонити и српску позоришну дружину, па да тако упеца нешто за себе од оне државне субвенције, коју је био намиписао. Он је већ израдио за себе и концесију од наше полиције на четири године, почео је већ давати у арени представе на српском и немачком језику и титулирао се у неком немачком алманаху као: „*Director des Stadttheaters in Belgrad unter dem Protectorate des Stadtpräfecten*“.

Овдашњим пријатељима народнога позоришта не беху по вољи ова ровења. Бојали су се, да како не продре тај пробисвет са својим плановима, па да пуца по свету грдна брука, да је Немац Србима у Београду основао позориште. Томе је ваљало свим могућим средствима на пут стати.

Док сам се још у Темнишвару бавио с дружином, добијем писмо из Београда од Јована Бошковића, где ми јавља за то страховање и предлаже, да доведем дружину у Београд још оне јесени, шат се она узмогне успешно борити против тих покушаја. За то сам и удешавао

путовање дружине тако, да из Модона одмах пређемо у Београд.

Положај мој у почетку није био без тешкоћа. Највише ми је сметало, што се и у овај позоришни рад силом утискивала политика. Београдске меродавне кругове неповољно је дирнуло још од пролећа држање новосадске „Заставе“ приликом предаје града Београда кнезу Михаилу, као и држање омладинске скупштине у Београду у лето исте године. Уз то

је заједно с доласком дружине у Београд у 74. броју новосадског „Напретка“ изишла зловешта нотација, да су чланови новосадске позоришне дружине „понели велику количину брошура, које светују „Србијанцима“, кога да бирају за председника народној скупштини“. Ја сам у бр. 120. „Српских Новина“ одмах демантовао ту подлу клевету, која за цело није на то ишла, да народном позоришту у Београду пут поравна.

(Наставиће се).

И С Т И Ц И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Сеоска лoла, позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Е. Тот. превео и за српску позорицу удесио С. Дескашев, музика од Д. Јенка).

У недељу 28. јануара (9. фебруара) били смо сведоци врло лепе појаве. Видели смо како је жива свест и велика љубав нашег народа према српском позоришту. Уверили смо се да наш народ и у овим тешким данима, у данима сваковрсна искушења мари за своје добро, мари за свој опстанак. Да, народ се као народ не цени и пресуђује само по броју душа и грундбуху него и по душевном бићу свом, народ као народ мора имати и своју културу. Добре школе: народне основне, средње, више мушке и женске, књижевност, културни заводи и неговање уметности услови су без којих се не да ни замислити да један народ постоји. И као неким инстинктом побуђен српски народ прегео је да све то одржи, оствари и усаврши. Тако се даје растумачити велика свест и љубав нашег народа и према српском позоришту, које је о горњој представи тако многобројно посетио, да и највећи скептик српски мора бити задовољан.

„Сеоска лoла“ је стари комад нашег репертоара. Схватљива садржина његова, па песме, па тек лепо извођење и приказивање свега, одржава га и — пуни касу позоришну. „Схватљива“ садржина, рекосмо, ал' само то и ништа друго. Пуно је одвратних карактера, пуно је много чега, што не бисмо ради били да наш народ гледа, прима па можда и — подражава. Неправо мора да је човеку што је Дескашев посрбио тај комад, врећа национално чувство у нама,

што нам у окорелом крадљивцу и одвратној наметници и неодлучном млакоњи излазе све сами Срби на позорницу, лакше би нам било да је то само превод, да су то мађарски типови пред нама а ми би се смејали, уживали и уверавали да тога код Срба нема и заверавали се и настојавали, да тога код Срба никад не буде. Ал' овако с болом се смејемо, са зебњом излазимо из позоришта да се неће наметнице и код нас множити, да неће и код нас мајка „Крадиће“ рађати. Па ипак позориште пуно, позоришна каса са обаљеним ценама па 257 фор. пазирила. Све се то има приписати и захвалити лепом певању нашег Марковића, госпође Милке и доброј игри наших глумаца а особито Добриновића. Марковић је био при гласу, био је вољан и тако је пев'о, да нас је све занео, особито његове севдалиске у бирцу, очарале су тако и по неког већ у четрдесетим и педесетим, да је добио вољу да мало протера кера. Па и госпођа Марковићка је врло лепо отпевала своје партије и у пуној мери задовољила оне, који се диве њеној уметности, а има ли кога, ко не би у г. Марковићки гледао праву уметницу, због које нам могу завидети и веће европске позорнице, нема га, дакле је задовољила све. А сад ad fortissimum: „Крадић“ Добриновићев тако је савршен, да му ни највећи децидлака неби мане нашао. Та и кад је цимбалу држао на леђи, кад је сав застрашен на поду лежао, кад се за своја леђа бојао, кад му је и понос, ако га је јоште и најмање имао, повређен био, и онда је бећарска нога његова у хоризонталном положају такт кола српског маркирала. Добриновић уз много „својих“ улога може с правом

рећи, да је и то „његова“ улога. И Милан и Ленка и Ваје и Букало и сви остали били су добри и порадили су, да представа у целини добро испадне и испала је тако, да је сваки задовољан из храма српске Талије кући отишао. Сретна је мисао позоришне управе, да за народ даје представе на са обаљеним ценама. Хвала јој!

КР. СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Жидик у Београду.) У петак 26. јануара о. г. давала је гђа Ана Жидик са својом позоришном дружином на београдској позорници водвиљ-оперету: „Ниниш“. Драмске вредности нема тај комад готово никакве, али је зачињен скроз и скроз лаким и веома природним хумором, као што се то само у Француза може наћи. Гђа Жидик заслужује сваку хвалу као и члан позоришне јој дружине Фијорати са своје дивне и неизвештачене игре. Гђа Жидик, као што нам јављају из Београда, очарала је публику игром својом, а занела је све слушаоце уметним певањем својим и лепим, изученим гласом својим. Позориште је било дупке пуно. Њихова Величанства Краљ и Краљица Мати били су до краја на представи.

(„Балканска царица“.) Као што нам се јавља из Београда, тамошња позоришна управа има намеру, да на београдској позорници даје „Балканску царицу“, најугледније дело кнеза-песника, господара Црне Горе и Брда. Тога ради управа ће предузети нужне припреме, да би приказ те драме испало што боље.

Као што је познато, „Балканска царица“ приказана је била лане на нашој позорници у Новоме Саду три пута и постигла је сјајан успех. Од то доба приказује се та драма у сваком месту, куда наше позориште дође, и то свугде са сјајним успехом. Надамо се, да ће и управа београдског позоришта уложити сав свој труд, да та драма и тамо сјајно успе.

ПОЗОРИШТЕ.

(† Јосиф Ђорђе Колар.) Нестор чешких драматика и глумаца, Јосиф Ђорђе Колар, умрло је у Прагу 31. јануара о. г. у својој 84. години. Чешка позоришна уметност изгубила је у Колару заступника, који је своје име златним словима записао у пезину повесницу. Покојник родио се 9. фебруара 1812. у Прагу. Изучив

филозофске науке у Прагу, дошао је за васпитача некаквом мађарском племићу у Будим-Пешту, где је учио и медицину. Ту се упознао и са словачким песником Јаном Коларом. Ту је због питања о народности дошао у сукоб с неким Мађаром и шњиме се побио у двобоју, у ком је био рањен. Кад се опоравио, врати се у Чешку, где се упознао с Тилом и Степанком, те је г. 1837. ступио први пут на позорницу. Тада се још шест пута преко недеље глумило немачки само једно вече чешки. То је био, у оно време, идејал равноправности немачко-чешке! Већ тада почео је Колар превађати Шекспира на чешки језик па је г. 1839. први пут био представљен: „Мекбет“; за њим су приказани: „Млетачки трговац“, „Припитомљена горопад“, Шилерови „Разбојници“, „Валенштајнова смрт“ и „Сплетка и љубав“. Сам Колар глумио је прве улоге и постао временом првим карактерним глумцем чешким.

Осим тога написао је Колар и доста оригиналних ствари, нарочито новела, и радио је неуморно за различите чешке новине. Године 1846. била је први пут приказана његова историјска трагедија: „Моника“. Године 1848. издао је лакрдију: „Број 17“ и глуму: „Праг пре 100 година“, која се и данас приказује под именом „Мравенци“.

Први велики успех постигао је Колар г. 1850. својом трагедијом: „Жишкина смрт“. За њом је дошла г. 1851. драма: „Магелона“, која се и на нашој позорници приказала била и јако се допала. Исте године превео је Колар: „Хамлета“, „Геца од Берлихингена“, „Егмонта“, „Валенштајнов табор“, „Нарциса“, итд.

Од године 1857. до 1867. био је најпре управитељ, а после само драматург чешког народног позоришта, па је стекао управо неумрлих заслуга за чешко позориште. Све од г. 1867. до 1891. радио је марљиво као писац, те је издао низ позоришних дела, као: „Три Фараонове“, „Дајте ми чамару“, „Прашки чивутин“, „Смиржичти“, „Приматор“, „Краљица Варвара“, „Мештар Јероним“ и „Баволова легенда“ (1891.).

Колар је узорно превео и Гетовог „Фауста“. Радио је и као критичар, издао много песама, и написао је много подлистака, итд.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

23. Представа.

У ДУЊЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

ПРЕДСТАВА ЗА НАРОД С ОБАЉЕНИМ ЦЕНАМА.

У Новоме Саду, у петак 2. (14.) фебруара 1896.

Краљевић Марко и Арашин.

Историјска слика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала. — Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Цар турски — — — — — Лукић	Фоца, херемски слуга — — — * * *
Сулeјман, везир — — — — — Спасић	Краљица Јевросима — — — Д. Ружићка
Осман беј — — — — — Тодосић	Марко Краљевић } њени — Душановић
Реџеп паша — — — — — Иваштанин	Андрија Краљевић } синови — Поповић.
Тахир беј — — — — — Васиљевић	Радић, његов домоуправитељ — Миловановић
Опа — — — — — Филиповић	Краљев телесник — — — — — Бајин
Царев татарин — — — — — Бакаловић	Елице, арашин — — — — — Ружић
Зелида, царева ћерка — — — С. Бакаловићка	Сот, } његове делије — — — Илић
Зулејка, } — — — — — З. Марковићка	Биче, } — — — — — Стефановић
Фатима, } њене робињице — — — — — З. Ђуришићева	Вила Србије — — — — — Т. Лукићка
Селима, } — — — — — Д. Весићева	Вила Старе Србије — — — — — В. Милићевићка
Мејра, } — — — — — Љ. Душановићка	Вила Босне — — — — — Ј. Весићева.
Баба Јурмуса — — — — — К. Жикићка	

Више Турака и Арапа. — Догађа се: први чин у Цариграду. — Други чин у планини Балкана, на путу за Прилип. Промена: у харему цара турског — Трећи чин у Прилипу, под Цариградом. — Четврти чин пред Цариградом. — Пети чин у цареву двору.

У недељу 4. (16.) фебруара: „Сабља Краљевића Марка“. Алeгорија у два дела и 7 слика, с песмама, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића, музика од Д. Јенка.

Представа за ђаке и децу са спуштеним ценама у 3 сахата после подне.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру и у I. спрату: 4 фор — Седиште у паркету у I. и II. реду: 80 н. — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 60 н. — Седиште у VII—XII. реду 40 н. — Седиште на балкону у I. реду: 80 н. — Седиште на балкону у II. реду: 60 нов. — Седиште на балкону у III IV. реду: 40 нов. — Седиште на галерији у I. реду: 40 нов. — У II. реду 30 нов. — Стајање: 40 н. — Стајање на I. галерији: 30 н. — Стајање на II. галерији 20 н.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, и од 3—5 сахата после подне и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 10 сахата.